

Dé mening van de burger over dierenwelzijn bestaat niet

Over dierenwelzijn heeft iedereen wel een mening. Beleid dat recht doet aan de verschillende meningen ontstaat door zorgvuldig te luisteren naar de geluiden uit de samenleving. Onderzoek kan daarbij helpen, bijvoorbeeld door het leren stellen van – ethische – vragen.

'Kip, het meest mishandelde stukje vlees'. Sommige mensen begroeten deze oude reclameslogan van Wakker Dier met grote instemming, bij anderen leidt die direct tot gefronste wenkbrauwen. Het onderwerp dierenwelzijn staat garant voor verhitte discussies, grote (media)aandacht en vele kamervragen.

Al die aandacht heeft ertoe geleid dat de minister van LNV niet meer om het onderwerp heen kan. Maar ze lijkt het niet snel goed te doen. Het ene onderwerp is nog niet afgerond of er zijn alweer acties tegen een volgende mogelijke misstand. Dit toont het dilemma van beleidsmakers en onderzoekers. Ze houden graag rekening met wat er in de samenleving speelt. Maar als ze te veel rekening houden met burgerwensen is de kans op zwabberbeleid en versnipperd onderzoek groot. Hoe kan je in het beleid en het onderzoek rekening houden met wat de burger echt wil? En hoe doe je recht aan de vaak uiteenlopende meningen, die bovendien

soms worden ingehaald door een nieuw actueel probleem? Hoe weten de politiek en het onderzoek dan wat burgers écht belangrijk vinden?

>> Consultatie

Beleidsmakers vertrouwen vooral op het overleg met gevestigde organisaties, blijkt uit de antwoorden die Hans van Dongen en Henny van Rij geven. Beiden zijn werkzaam op het terrein van dierenwelzijn bij LNV. Zij wijzen op de Nota Dierenwelzijn uit 2007 met daarin de prioriteiten waaraan het ministerie werkt. Aan de nota is een 'brede consultatie met de hele omgeving voorafgegaan', aldus Van Dongen. Hij doelt op organisaties als LTO en Dierenbescherming, die in zijn ogen goed weten wat hun achterban wil. Om ook nieuwe geluiden mee te kunnen nemen in het beleid, is er geregeld overleg met deze organisaties. Verder vertrouwen de

beleidsmedewerkers op meer algemene informatie die LNV boven tafel haalt. Van Dongen: 'Dat we goed voeling willen houden met wat er in de samenleving speelt, geldt voor heel LNV. Daarom is er het Consumentenplatform dat geregeld vragen krijgt voorgelegd over specifieke thema's zoals biologisch of het tussensegment. En we krijgen de knipselkrant van de afdeling communicatie, die voor ons signaleert wat de belangrijke issues zijn.'

Het gebeurt dan ook niet vaak dat Van Dongen en Van Rij verrast worden door nieuwe onderwerpen, zeggen ze. Komt er toch iets boven – uit de samenleving of de Tweede Kamer – dan is er volgens hen altijd wel geld voor kennisvragen vrij te maken uit de onderzoeksprogrammering.

>> Hoger onderzoeksbudget

LNV doet inderdaad wat met de signalen uit de samenleving, merkt Hans Hopster van Wageningen UR. Het is niet zo dat het ministerie zelf in gesprek gaat met burgers of hen betreft bij beleid, wel trekt het ministerie geld uit voor onderwerpen waar veel politieke of maatschappelijke druk achter zit. Dankzij alle extra aandacht voor dierenwelzijn vanuit onder andere de Partij voor de Dieren, is het onderzoeksbudget flink verhoogd. De prioriteiten in het onderzoek worden zorgvuldig afgewogen. Tegelijk leiden "hypes" regelmatig

tot een verschuiving in onderzoeksvragen, zoals het niet meer castreren van beerbiggen en het diervriendelijk doden van kippen in de slachterij.

Hopster vraagt zich af of het wel goed is dat LNV zo snel wat doet met geluiden uit de samenleving. Een gevolg van hiervan is dat de focus van het onderzoek vooral ligt op verbeteringen binnen de huidige veehouderijssystemen. 'Begrijp me goed, die verbeteringen zijn absoluut nodig. Maar ze gaan allemaal over het verminderen van wat wij ongerief noemen. De meer fundamentele vragen blijven liggen. Vragen die te maken hebben met wat het dier ervaart en hoe erg het is dat het bepaalde natuurlijke gedragingen niet vertoont of kan vertonen.' Hopster geeft een voorbeeld: leghennen worden niet broeds. 'Niemand piept daarover, maar ervaart de kip het als probleem dat ze niet meer broeds is? Ofwel: is dit een welzijnsprobleem?' (zie ook kader op p. 5).

>> Burger informeren en bevragen

Een burger zal zelf niet snel op dit soort onderwerpen komen. Maar krijgt hij hier informatie over, dan heeft hij er een mening over. Vindt hij het bijvoorbeeld voldoende als kippen geen pijn lijden of wil hij dat ze zich ook echt prettig voelen? Op basis van de antwoorden kan de overheid vervolgens regels stellen over de huisvesting. Of bijvoorbeeld voorwaarden scheppen voor een nieuw marktsegment. Hopster ziet mogelijkheden om via onderzoek te achterhalen wat burgers echt belangrijk vinden. Eerst moeten ze informatie krijgen en daarna kunnen ze gefundeerd een mening geven. Zo is dat gedaan in onderzoek rondom het thema "doden van eendagskuikens" (zie Syscope 20). Voor de eierproductie zijn alleen hennen nodig. Alle haantjes worden direct gedood, wat op weerstand stuit in de samenleving. In het onderzoek zijn burgers eerst via een film geïnformeerd over de dilemma's bij het doden van de haantjes en de alternatieven daarvoor. Dit stelde hen in staat een mening te vormen over welke methoden ze geschikt vonden als alternatief voor het doden van de eendagskuikens. Het alternatief dat als beste uit de bus kwam, was kijken in het vers gelegde ei en de mannelijke eieren niet verder uitbroeden. Nu wist de overheid dat het zinvol was om hier verder onderzoek naar te laten doen. Een perfecte manier om te achterhalen wat de burger echt vindt, denkt Hopster.

>> Bewust kiezen

Hopster vindt het belangrijk burgers te informeren over het welzijn in de veehouderij. Niet alleen bij een onderwerp als het doden van eendagskuikens, maar ook om de burger – als consument – bewust te kunnen laten kiezen. Hij heeft daarbij niet zozeer een

De mens en het dier

Wat maakt een leven tot een waardevol leven? Wat betekent het om respect te hebben voor leven? Mogen wij dieren als ding behandelen? Allemaal ethische vragen waar mensen verschillende antwoorden op geven. Een goed of fout antwoord bestaat niet. Het is belangrijk dit soort vragen te stellen als het gaat om dierenwelzijn, vindt Volkert Beekman, ethicus bij Wageningen UR. Het helpt om helder te krijgen waar een discussie over gaat en om erachter te komen wat iemand echt belangrijk vindt. Beekman: 'Je laat met de aandacht voor deze vragen zien dat je de zorgen in de maatschappij serieus neemt.'

Ook LNV vindt dat belangrijk. Alle medewerkers dierenwelzijn van LNV volgen sinds kort een training ethiek. Beekman juicht dit toe. 'De laatste jaren krijgt het ministerie steeds meer ethisch getinte vragen. Dan is het handig als medewerkers leren daar meer grip op te krijgen.' Zo raadt hij aan dat een medewerker bij een vraag eerst achterhaalt op welk niveau die vraag zit. Beekman onderscheidt drie niveaus: de eerste heeft te maken met negatief welzijn. Een dier moet vrij zijn van zaken als dorst, angst, stress en fysiek ongerief. Het tweede niveau gaat over de intrinsieke waarde van het dier. Daar horen vragen bij als: kan een dier blij zijn, welke dieren hebben dat besef? Het derde niveau is dat dieren dezelfde rechten krijgen als mensen.

'In Nederland hebben we vastgelegd dat er geen sprake mag zijn van ongerief. Is dat er toch, dan moet LNV kijken of ze nieuwe regels moet maken of bestaande veranderen. Als een vraag gaat over de rechten van het dier, dan is de achterliggende gedachte of

we wel dieren mogen houden voor ons eigen nut. Tot nu toe is het beleid dat dieren gehouden mogen worden. En ik denk dat de overgrote meerderheid van Nederland dat ook vindt. Je ziet dan ook dat de overheid nooit een uitspraak doet over de legitimiteit van het houden van dieren. Het gaat alleen over de manier waarop we de dieren houden.'

Een training ethiek leert ook dat meningen blijven verschillen. Ook daar kan LNV wat mee doen, aldus Beekman. 'LNV kan zeggen: "We weten dat mensen in Nederland verschillende opvattingen hebben over dierenwelzijn. Laten we zorgen dat die mensen producten kunnen kopen die aan die verschillende meningen tegemoet komen".'

dialogo voor ogen, maar ziet het vooral als voorlichting. Bij dierenwelzijn moeten mensen weten wat de consequenties van hun keuzes zijn, vindt de wetenschapper. Als ze een goedkoop lapje vlees willen, kan het welzijn van de dieren niet hoog zijn. Het is belangrijk écht alles duidelijk te maken: in de huidige varkenshouderij bijten varkens elkaars staarten af. Om dat te voorkomen, worden de staarten gecoupeerd. De varkenshouder is hiertoe gedwongen, omdat hij goedkoop moet produceren voor onder andere de internationale vraag. Daarmee stelt hij de goede exportpositie van Nederland veilig. Voor de goedkope productie komt voer uit Brazilië, waar regenwouden worden gekapt. Bij de verkoop van vlees lopen karbonades bijvoorbeeld goed, maar er zijn ook delen van het varken waar veel mensen niet op zitten te wachten. 'Pas als de consument dit hele verhaal kent, kan hij bewust kiezen voor een bepaald product', vindt Hopster.

Ook Van Dongen en Van Rij vinden het belangrijk dat burgers meer weten over de veehouderij. Zij hebben het over transparantie, zoals dat ook in de Nota Dierenwelzijn staat. Van Rij: 'Mensen weten vaak niet hoe de dieren gehouden worden en dan merkt iemand later dat het niet is zoals hij zou wensen. Daarom moet de sector veel meer laten zien hoe ze werkt.'

Zowel Hopster als Van Dongen en Van Rij hopen dat al die informatie en transparantie ertoe leiden dat burgers straks meer weten over dierenwelzijn. Dat als zij vinden dat dieren niet mogen lijden, ze in de winkel het daarbij passende lapje vlees kopen. Alle drie willen in onderzoek en beleid eraan bijdragen dat dat lapje vlees dan ook daadwerkelijk in de winkel ligt. Reclameslogans als die van Wakker Dier zullen dan niet meer leiden tot veel ophef: iedereen weet tenslotte hoe de kippen daadwerkelijk leven. LN